

THE RELATIONSHIP BETWEEN CORPORATE SUSTAINABILITY AND CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN BUSINESS: GLOBAL COMPACT TURKEY

Ebru Caymaz¹, Semih Soran², Fahri Erenel³

¹ Marmara University. ebrucaymaz85@gmail.com

² Ozyegin University. semih.soran@ozyegin.edu.tr

³ Istanbul Kemerburgaz University. fahri.erenel@kemerburgaz.edu.tr

Keywords

Corporate sustainability, global compact, corporate social responsibility, social development, sustainable development.

JEL Classification

M14, Q01

ABSTRACT

Corporate sustainability which is one of the most popular subjects in previous century, is a comprehensive term consisting of economical and social development and protecting environment. While some companies are forced to be sustainable by financial concerns, the others are forced to reorganize their operations because social responsibility is thought to be necessary in terms of forming a corporate identity. As a result of the idea that sustainable development is possible as long as encouraging governments, companies and civil society to form a common goal. Global Compact was established as an innovative social responsibility approach in 2000. Within the scope of this study, the relationship between corporate sustainability and corporate social responsibility and current situations of them in Turkey are examined in terms of UN Global Compact. The aim of this study is to develop applicable solutions for functional disruptions by presenting the current situation and problems. Qualitative research methods are used. When the obtained data is interpreted, it is seen that Global Compact participants approach the social and environmental issues in a moderate way and act more sensitively in general. However, it is also seen that there is a need to make improvements in some fields such as human rights, employee rights and employee participation in decision processes. It is concluded that instead of establishing temporary cooperations, it is especially important to build long-term partnerships focusing on tangible outputs, spreading social responsibility awareness in all levels of society via businesses and NGOs and being attentive in reporting in this process.

İŞLETMELERDE KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK İLİŞKİSİ: KÜRESEL İLKELER SÖZLEŞMESİ TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Anahtar Kelimeler

Kurumsal sürdürülebilirlik, Küresel ilkeler sözleşmesi, kurumsal sosyal sorumluluk, sosyal kalkınma, sürdürülebilir kalkınma.

JEL Sınıflandırması

M14, Q01

ÖZET

Geçen yüzyılda üzerinde en fazla konuşulan konulardan biri olan işletmelerde kurumsal sürdürülebilirlik, ekonomik ve sosyal kalkınma ile çevrenin korunması temalarını içerisinde barındıran geniş kapsamlı bir kavramdır. Kimi şirketleri maddi kaygılar sürdürülebilir olmaya zorlarken, kimi şirketler ise kurumsal kimlik oluşumunda gerekli olduğu düşünülen sosyal sorumluluk duygusu nedeniyle faaliyetlerini bu kavrama uygun bir çerçevede yeniden düzenlemek durumunda kalmıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın hükümet, şirketler ve sivil toplumun ortak bir hedef oluşturmasının teşviki ile mümkün olabileceği düşüncesinden hareketle 2000 yılında yenilikçi bir sosyal sorumluluk yaklaşımı olan Küresel İlkeler Sözleşmesi (KİS) ortaya çıkmıştır. Bu çalışma kapsamında işletmelerde kurumsal sürdürülebilirlik ve kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) ilişkisi ile bu ilişkinin Türkiye'deki mevcut durumu Küresel İlkeler Sözleşmesi bağlamında incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı mevcut durumu ve uygulama aksaklıklarını ortaya koyarak,

bu aksaklıkları önleyecek öneriler geliştirmektedir. Çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. İncelenen kaynaklar, doküman analizi ve söylem analizi teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular yorumlandığında KİS'i imzalayan şirketlerin genel olarak sosyal ve çevresel konulara ılımlı yaklaşarak, daha duyarlı davrandıkları görülmektedir. Bununla birlikte insan hakları, çalışan hakları ve çalışanların karar süreçlerine katılımı gibi konularda yapılacak iyileştirmelere halen ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmiştir. Bu süreçte sektörler arası geçici işbirlikleri yerine daha uzun süreli ve somut çıktılara odaklanan ortaklıklar kurulması, işletmeler ve STK'lar aracılığıyla sosyal sorumluluk bilincinin toplum tabanına yayılması ve raporlamalara özen gösterilmesinin bilhassa önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1. GİRİŞ

Literatürde “ekolojinin en geniş sınırları içinde ekonomik büyümenin ve kalkınmanın karşılıklı etkileşim ile sağlanacağı ve zaman içinde korunacağı doktrin” (Dyllick ve Hockerts, 2002; Ruckelshaus, 1989) olarak tanımlanan sürdürülebilirlik kavramı, günümüzde yaşam kalitesini düşürmeden düşünce tarzında değişiklik yapılmasını gerektiren bir kavram (Akataş, 2008; Hahn ve Scheermesser, 2006) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değişikliğin özünde yatan temel düşünce tüketim toplumu olmaktan sıyrılmak, evrensel bir dayanışma içerisinde olan çevresel yönetim, toplumsal sorumluluklar ve ekonomik çözümler hedeflemektir. Dolayısıyla sürdürülebilirliği oluşturan üç ana bileşen bulunmaktadır; ekonomi, çevre ve toplum. Bununla birlikte bu üç ana bileşenin geçmişte birbirlerinden ayrı olarak ele alındığı ve elde edilen sonuçların diğer bileşenler için uzun vadede sorun teşkil ettiği görülmüştür (Hart, 1999; Özmehmet, 2012).

İşletmelerin uzun vadede karşılaştıkları bu sorunları bütüncül bir yaklaşım benimseyerek ortadan kaldırmak, sürekli rekabet içindeki iş dünyasında ortak bir kalkınma kültürü oluşturmak üzere evrensel ilkeler öneren yenilikçi bir kurumsal sosyal sorumluluk yaklaşımı olan Küresel İlkeler Sözleşmesi (Global Compact), Birleşmiş Milletler (BM) tarafından düzenlenen ve günümüzde dünya çapında 10.000'den fazla organizasyonun imza attığı bu alandaki en büyük sivil inisiyatif haline gelmiştir. Vizyonu, sürdürülebilir ve kapsamlı küresel ekonomi” olan sözleşmeye taraf olmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır (www.unglobalcompact.org).

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde konuyla ilgili literatür taramasına yer verilerek konunun önemine dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Yöntem bölümünde ise çalışma kapsamında kullanılan araştırma ve analiz yöntemleri hakkında bilgi verildikten sonra sonuç bölümünde analiz sonuçları ve önerilere yer verilmiştir

2. LİTERATÜR TARAMASI

Günümüzde sürdürülebilirlik, işletmelerin ekonomik değer oluşturmalarının yanı sıra yaşam koşullarını kolaylaştırıcı ve geliştirici birtakım faaliyetler içinde olmaları anlamına gelmektedir (Hahn, 2006). Karaman'a (1996) göre sürdürülebilirlik, aktif ve proaktif unsurları beraber barındırmakta; toplumun, ekosistemin ya da sürekliliği olan herhangi bir oluşumun işlerini kesintisiz, bozulmadan devam ettirebilme yeteneği olarak da tanımlanmaktadır (Sarıkaya ve Kara, 2007). Dünya genelinde sürdürülebilirliğin oluşturulmasında kurumsal sürdürülebilirlik kavramı çok önemli bir yer tutmaktadır (Bansal,

2002). Pek çok araştırmacı bu nedenle sürdürülebilirlik kavramını kurumsal sürdürülebilirlik adı altında ele almıştır.

Kurumsal sürdürülebilirlik son dönemlerde sıkça gündeme gelen, özellikle üretimden sorumlu ekonomik karar birimleri olan işletmelerin devamlılığını ifade ettiği için sürdürülebilir kalkınmanın bir bölümünü de kapsayan geniş bir kavramdır. İşletmelerin bir kısmı bunu yasal zorunluluklardan, bir kısmı maddi nedenlerden, diğerleri ise yeni kaynaklar oluşturmak amacıyla uygulamaktadırlar. İşletmeler ve toplumlar, tarih boyunca bütün süreçlerde birlikte ele alınmakla beraber, işletmelere yüklenen görevler farklı olmuştur. Bu durum değişen sosyal-ekonomik durumlara ve politik amaçlara bağlanabilir. İşletmeler açısından 1950 öncesine kadar olan dönemi değerlendirdiğimizde, işletmenin temel amacı ve nihai hedefi üretmek ve kazanç sağlamaktır. Bunun neden bu şekilde olduğu ise ayrı bir çalışma konusudur.

Bowen, 1953 yılında işletmelerin üretmenin haricinde sosyal sorumluluklarının da olduğunu belirtmiştir. Sonrasında yapılan araştırmalar ve ortaya konulan modellerle kurumsal sürdürülebilirlik mevcut yönetim teorileri ile bütünleşmiştir. Dyllick ve Hockerts (2002) kurumsal sürdürülebilirliği çevre ve sosyal sürdürülebilirliğin bir karmasıdır şeklinde ifade ederek, kurumların kısa vadedeki kazançlarından ziyade, uzun dönemli getirilere yönelmeleri gerektiğini belirtmiştir (Kuşat, 2012). Sürdürülebilirliğin prensiplerini, gelecek nesiller için doğal kaynaklar bırakmak, doğal kaynakları minimum şekilde kullanmak ve korumak, doğal kaynakları kullanırken diğer kullanıcılara zarar vermemek, çevresel ve ekonomik açılardan entegrasyonu sağlamak olarak sayabiliriz (Saltaji, 2013).

Kurumsal sürdürülebilirliğin birbirleriyle bağlantılı pek çok alt faktörü olmakla birlikte, işletmeler açısından değerlendirildiğinde bu alt faktörlerden birisi olan kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle KSS, kurumsal sürdürülebilirliğin sağlanması açısından temel bir bileşen olarak kabul edilebilir. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde KSS kavramı daha detaylı bir biçimde ele alınarak, kurumsal sürdürülebilirlikle olan ilişkisinden bahsedilecektir.

Günümüzde KSS, işletmeler açısından hem ulusal hem de uluslararası bağlamda oldukça önemli hale gelmiştir. Büyük işletmelerin yanı sıra küçük ve orta boy işletmeler açısından da çeşitli kültürlerde ve coğrafyalarda KSS'nin uygulanma alanı genişlemekte ve küresel anlamda etkisini gün geçtikçe daha fazla hissettirmektedir. Fortune 500 listesinde yer alan şirketlerden %90'ı KSS ilgili faaliyetler içerisindedirler ve yarıdan fazlası yıllık kurumsal sürdürülebilirlik raporları yayınlamakta, birçoğunun da bununla ilgili ayrı bir yönetim kademesi bulunmaktadır (Luo, 2009; Bonini vd., 2009). KSS; kurumsal sorumluluk, kurumsal etik, kurumsal vatandaşlık, sorumlu girişimcilik, kurumsal sürdürülebilirlik gibi farklı isimler altında, yazında karşımıza çıksa da anlam olarak işletmenin sosyal, ekonomik ve çevresel faktörlerle birlikte değerlendirilmesini ifade etmektedir. Kurumsal sosyal sorumluluğun uygulamalarına baktığımızda anahtar faktörler olarak etik ve sosyal yatırımlar karşımıza çıkmaktadır (Ararat ve Göcenoğlu, 2005).

KSS temel olarak yeni bir düşünce veya fikir değildir. Ancak geçmiş dönemlerde günümüzde olduğu gibi detaylı biçimde ele alınmamıştır. KSS'nin temelinde insanoğlunun kısıtlı olan dünya kaynaklarını gereğinden fazla kullanması ve bu durumun dünyanın yaşam dengesini ve geleceğini tehdit etmesi yer almaktadır. KSS kavramı işletmenin topluluğa

karşı olan sorumluluğunu açıklamaktadır. Bunun yanında işletmenin paydaşları da bu sorumluluktan etkilenmektedir. Bu bağlamda ekonomik alanda oluşturulan her platformda KSS ele alınarak değerlendirilebilir. Dünya ekonomik forumunun raporuna göre kurumsal rekabet, kurumsal yönetim ve kurumsal vatandaşlık ve bunlar arasındaki ilişki gelecek yıllarda ekonomik yapıdaki şekillenmenin temelini oluşturacaktır. Geniş bir yelpazeyi kapsamı nedeniyle, KSS tanımlarını incelediğimizde farklı açıklamalar görmekteyiz. Ancak hepsinin ortak noktasını ele aldığımızda, kurumsal sosyal sorumluluğunun özelliğinin, organizasyonların aldıkları kararların ve gerçekleştirdikleri aktivitelerin etik olarak sürdürülebilirlik ile uyumlu o ve toplum yararına olmasıdır (Ararat, 2008). Bu özellikten yola çıkarak KSS'yi işletmelerin ekonomik, sosyal ve çevresel anlamda sürdürülebilirlik bağlamında ekonomik kalkınmaya katkı sağlamasıdır şeklinde tanımlayabiliriz (UNGC, 2013; UNDP, 2008).

KSS, hukuk ilkelerinin yanında etik, sağlık ve güvenlik, çevre, insan hakları, sürdürülebilirlik gelişim, çalışma şartları, endüstri ilişkileri, yatırım, farklı kültürler, müşteri memnuniyeti gibi hususları da kapsamaktadır. Bütün bu ilgi alanları dünyanın her yerinde birbirlerine bağlantılıdır ve KSS çerçevesinde birlikte ele alınmaktadır (Argüden, 2002).

KSS uygulamaları işletmeler açısından değerlendirildiğinde hükümet politikaları çerçevesinde farklılıklar gösterebilir. Bunun yanında hükümetler işletmelerden özellikle büyük işletmelerden sosyal anlamda daha büyük katkılar beklemektedirler. Hükümet politikalarının yanında işletmeler açısından kazanç da KSS çerçevesinde önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir (Deren, 2009).

Caroll (1991)'a göre işletmeler, sosyal sorumluluk projelerini dört ayrı yönde ele almaktadır ve bunları bir piramit yardımıyla aşağıdan yukarıya doğru açıklamıştır. Bu yönler; ekonomik yön, yasal yön, ahlaki yön ve hayırseverlik yönüdür. Hiller (2009), işletmelerin bir kısmının zaman zaman, yasal yönden bir zorlama yoksa çoğunlukla maddi kaygıları, ekonomik krizleri öne sürerek bencil ve toplumu düşünmeyen bir yapıda olabileceklerini belirtmiştir. Bu gibi olumsuz durumları ortadan kaldırmak ve bütüncül bir gelişim modeli sağlamak düşüncesinden hareketle 2000 yılında yenilikçi bir sosyal sorumluluk yaklaşımı olan Küresel İlkeler Sözleşmesi (KİS) ortaya çıkmıştır. Ülkemizin ve işletmelerimizin bu bağlamda bu sorumluluk yaklaşımında nasıl pay sahibi olabilecekleri, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve mevcut alternatifler çalışma kapsamında incelenmiş; işletmelerde kurumsal sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk ilişkisi, bu ilişkinin Türkiye'deki tüm sektörlerde mevcut durumu Küresel İlkeler Sözleşmesi bağlamında ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın amacı mevcut durumu ve uygulama aksaklıklarını ortaya koyarak, uygulama sürecinde karşılaşılan aksaklıkları önleyecek öneriler geliştirmektir.

3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ VE ANALİZ SONUÇLARI

Çalışmanın evrenini Türkiye'de üç farklı sektörde (kamu, özel ve üçüncü sektör) faaliyet gösteren ve kurumsal sürdürülebilirlik bilincine sahip organizasyonlar, örneklemini ise Küresel İlkeler Sözleşmesi'ni (KİS) imzalayarak, her yıl ilerleme raporu yayınlayan organizasyonlar oluşturmaktadır.

2000 yılından günümüze kadar 166 ülkeden 10.906 organizasyon katıldığı (www.unglobalcompact.org) Küresel İlkeler Sözleşmesi'ne imza atan organizasyonlar,

kamuya karşı sorumlu, şeffaf, çevreye ve insan haklarına saygılı çalışacaklarını ve sürdürülebilirliği sağlayacaklarını beyan etmiş olurlar. İmzalayan kuruluşlar için insan hakları, çalışma standartları, çevre duyarlılığı ve yolsuzlukla mücadele çerçevesinde dört alanda on temel ilkenin tüm dünyada iş stratejileri ve operasyonlar ile örgüt kültürünün bir parçası haline gelmesini amaçlayan bu girişimin, organizasyonların kurumsal sürdürülebilirlik ve kurumsal sosyal sorumluluk alanlarındaki faaliyetlerine yön verdiği görülmektedir. Bu nedenle KİS'e imza atan organizasyonların araştırma evrenini temsil açısından yeterli olduğu değerlendirilmektedir.

Literatür taraması kapsamında öncelikle alanla ilgili İngilizce ve Türkçe yazın taranmış, kurumsal sürdürülebilirlik ve KSS arasındaki ilişki ortaya konduktan sonra KİS'i imzalayan organizasyonların yayınladıkları ilerleme raporlarında öne çıkan geniş kapsamlı faaliyetleri araştırmaya dahil edilmiştir. İncelenen kaynaklar, doküman analizi ve söylem analizi teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular sonuç bölümünde uluslararası uygulamalarla kıyaslamalı olarak tartışılarak Türkiye örneğine uygun öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Sürekli rekabet içindeki iş dünyası için ortak bir kalkınma kültürü oluşturmak üzere evrensel ilkeler öneren ve yenilikçi bir kurumsal sorumluluk yaklaşımı olarak tanımlanan Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi, Bin Yıl Kalkınma Hedefleri doğrultusunda 26 Temmuz 2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu gönüllü girişim ülkeler bağlamında incelendiğinde 1439 organizasyonun iştiraki ile İspanya'nın birinci sırada yer aldığı görülmektedir. KİS'in 2013 yılında yayınladığı ve 113 ülkeden 2000'e yakın şirketin katıldığı araştırma sonuçlarına göre:

- Sadece iyi niyete sahip olmak şirketler için yeterli olmamakta ve artık önemli hamleler yapılmaktadır,
- Büyük şirketler halen diğerlerini yönlendirmektedir,
- Tedarik zincirleri performans gelişimi açısından engel teşkil etmektedir,
- Şirketler sürdürülebilirlik alanındaki büyük resmi görebilmektedir (UN, 2013)

Türkiye'deki duruma bakıldığında ise lider konumdaki 35 şirketin bu sözleşmeye imza attığı, yeni katılan işletmelerle birlikte iş dünyası, sivil toplum, medya ve üniversitelerden oluşan katılımcı sayısının 291'e ulaştığı ve bu organizasyonların yıllık olarak ilerleme raporlarını yayınladıkları görülmektedir (www.undp.org.tr). Bu haliyle Türkiye Ulusal Ağı dünyada çapındaki en büyük 13'üncü ulusal organizasyondan biri haline gelmiştir. Kamuoyu, iş dünyası, medya, akademik kurumlar ve devletin, bu gönüllü sözleşmeye gösterdiği ilgi ve destek gün geçtikçe artmaktadır (www.tusiad.org).

Bu sözleşme kapsamında Türkiye'deki imzalayıcıların faaliyetleri incelendiğinde öne çıkan faaliyetler aşağıdaki gibidir:

- Kalkınma için iş dünyası ile işbirliği projesi (2005-2007) kapsamında programın, Türkiye çapında iş dünyasıyla bağlantıların kurulacağı bir platform işlevi görmesi ve Türk özel sektörü ve çok uluslu şirketlerin Türkiye'deki iştiraklerinin bin yıllık kalkınma hedeflerine ulaşılmasına somut katkı sağlamaları amaçlanmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda hedeflere büyük ölçüde ulaşıldığı, programın

gelecekteki işbirlikleri ve kaynak kullanımı açısından önemli bir saha çalışması gerçekleştirdiği ve kalkınma sürecinde özel sektörün daha aktif rol almak istediğini ortaya konmuştur. Ayrıca mevcut ortaklıkların geliştirilmesi ve Türkiye’de kurumsal sosyal sorumluluk ilkelerinin örgüt kültürü ve iş süreçlerine entegre edilmesinin daha fazla desteklenmesine karar verilmiştir.

- 2006 yılında çalışma grubunun kurulması ile birlikte Türkiye’deki yerel ağın daha da büyümesi sağlanmış, kurumsal yönetim yapısı da buna paralel olarak devam etmiştir. 2014 yılına gelindiğinde Global Compact (GC) Ulusal Ağlar Başarı Ödülü’nü GC Türkiye’nin kazandığı görülmektedir. Ödülün kazanılmasında Sektörel Yayılım Stratejisi, Çarpan Etkili İşbirlikleri Yaklaşımı ve Ulusal Ağlar Gelişim Modeli çalışmaları etkili olmuş ve bu ödül, Türkiye’deki GC imzalayıcılarının iletişim, iş birliği ve bilgi paylaşımı alanındaki başarısını ortaya koymuştur.
- Koç Holding’in 2006 yılında KİS’i imzalaması bir dönüm noktası olmuş; ülkenin en büyük işvereni olarak kabul edilen ve küresel ekonominin kilit öneme sahip bir aktörü olan Koç Holding’in katılımı ile evrensel ilkelerin Türkiye’de yaygınlaştırılması açısından büyük bir adım atılmıştır. Topluluk şirketlerinden Arçelik, Aygaz, Ford Otosan, Koç Bilgi Grubu şirketleri, Opet, Otokar, Otokoç Otomotiv, Tat, Tofaş, Tüpraş, Türk Traktör, Yapı Kredi’nin KİS kapsamında gerçekleştirdikleri uygulama ve elde ettikleri performans sonuçları incelendiğinde başta insan hakları olmak üzere, çalışma hayatı, çevre ve toplumsal gelişim konularında çok sayıda başarılı projeye imza atıldığı görülmektedir. Örneğin 2012 yılında topluluk şirketlerince gerçekleştirilen faaliyetlere 20.209 çalışan gönüllü olarak katılmış, hem beyaz hem de mavi yaka çalışanların sosyal sorumluluk projelerine aktif olarak katılımları sağlanmış, ISO 14001 belgeli 66 tesis sayısı ve çevresel etkilerde azalma sağlayan harcama ve yatırım amacıyla kullanılan 248,5 milyon TL’lik bütçe, tasarruf edilen 5,44 milyon gj’lik enerji miktarı, dikilen 1.194.020 fidan ile çevre duyarlılığı konusuna dikkat çekilmiş, ayrıca yerel ağ faaliyetleri kapsamında tematik çalışma gruplarının oluşturulması için pilot faaliyetlere öncülük etme misyonu üstlenilmiştir (Koç Topluluğu KSS Raporu, 2012).
- 2007 yılında AKSA ve ARGE Danışmanlık, küresel iklim değişikliğine dikkat çekmek amacıyla BM tarafından başlatılan “Caring for Climate” girişiminin başlangıç imzacıları arasında yer almışlardır.
- Yine 2007 yılında iş dünyası dışından bir organizasyon olan Türk Kalite Derneği (KalDer) ile KİS kapsamında ortaklık kurularak, iş dünyasının ilgisini kalite konusuna çekmek amaçlanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma konusuna misyon, vizyon ve değerlerinde yer veren KalDer, sözleşmeye imza attıktan sonra KİS doğrultusunda etkinlikler düzenlemiş; “Yönetimde Kadın Erkek Eşitliği” platformunu oluşturmuş, EFQM Kurumsal Sosyal Sorumluluk çerçevesi ile ilgili eğitimler vererek, girişimlerde bulunmuş, 16-18 Kasım 2009 tarihlerinde düzenlenen 18. Kalite Kongresi’ndeki “Sürdürülebilir Topluma Dönüşüm: Yeni İş Yapma Biçimleri” başlıklı oturumu, referans model olarak aldığı EFQM Mükemmellik Modeli’nin 8 ilkesinden biri olan “Sürdürülebilir Gelecek için Sorumluluk Alma” kapsamındaki faaliyetleri (KalDer Sürdürülebilirlik Raporu, 2008) ile aktif statüdeki imzalayıcılardan biri haline gelmiştir.

- 2009 yılında ARGE Danışmanlık tarafından geliştirilen “Sektörel Yayılım Modeli” kapsamında Ulusal Yönetim Kurulu üyeleri, yerel ticaret ve sanayi odaları ile birlikte İstanbul, Bursa ve İzmir’de gerçekleştirilen sektörel toplantılar BM’nin de ilgisini çekmiş ve KİS küresel stratejisi için bir kilometre taşı olarak kabul edilmiştir.
- Diğerlerine nazaran daha geniş bir perspektifle gerçekleştirilen Rio +20 Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (2012) kapsamında yapılan toplantılarına katılımlar sağlanmış, sürdürülebilir kalkınma konusunda çevreyi koruma, ekonomik etkinlik ve sosyal adaletin bütünlük bir yaklaşımla ele alındığı kolektif ve koordineli faaliyetler geliştirilmesi amaçlanmıştır.
- 2012 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)’nin sürdürülebilir borsa diyalogunu başlatması, Koç Holding, Sabancı Holding ve Anadolu Efes’in yerel ağda tematik çalışma gruplarının oluşturulmasına öncülük ederek medyada sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk çalışma grubunu kurmaları da KİS ilkelerinin sektörlere yayılımı ve iş süreçlerine entegrasyonu açısından büyük katkı sağlamıştır.
- Dünya çapında 670’den fazla CEO imzalayıcısı bulunan, BM Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi Birimi (UNWOMEN) ve BM Küresel İlkeler Sözleşmesi (UNGC) ortak girişimi olan Kadının Güçlenmesi Prensipleri iş yaşamında kadınların güçlenmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda işletmelerin mevcut politikalarını ve programlarını uyarlamalarına ve/veya ihtiyaç duyulması halinde yeni politika ve programlar oluşturmalarına destek olmaktadır. Türkiye’de ilk olarak 2011 yılında Güler Sabancı ve Ümit Boyner’in katılımıyla gündeme gelen bu girişim, günümüzde 17 imzacısı bulunan kapsamlı bir girişim haline gelmiş ve 2014 yılında Boyner Holding BM Kadının Güçlenmesi Prensipleri Dünya Liderlik Ödülü’nü kazanmıştır (www.globalcompactturkiye.org).

4. SONUÇ

2012 yılında gerçekleştirilen İkinci Yeryüzü Zirvesi, BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı kapsamında alınan kararlar incelendiğinde sürdürülebilirlik kavramının etkisini artırarak, daha fazla organizasyonun bu sürece dahil olacağı ve çevreyi koruma, ekonomik gelişme ve sosyal adaleti birbirleriyle bütünlük bir yaklaşımla ele alan sivil inisiyatiflerin artarak devam edeceği, dolayısıyla kurumsal sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk kavramlarının daha fazla önem kazanacağı söylenebilir. Bununla birlikte bilhassa iklim konusundaki tartışmaların küresel ölçekte devletlerarası anlaşmazlıklara yol açması ve çelişen vizyonların ortaya çıkması kalıcı çözüm önerilerinin geliştirilmesi açısından bir engel teşkil ederek, ülkelerin eyleme geçme hızlarının iklim değişikliği ritminin gerisinde kalmasına yol açmıştır (Foster vd., 2008; Burkett, 2008). Bu durum acilen daha kapsamlı ve somut adımların atılmasını gerektirmektedir. Ayrıca KSS’nin sadece pazarlama ve kurumsal itibar yaratmak için bir araç olarak görülmemesi, KSS hakkında doğru anlayışı ve yaklaşımları gösterecek kurumsallaşmış bir liderlik yapısının oluşturulması oldukça önemlidir. GfK Genel Müdürü Fulya Durmuş’un ifadesiyle “halen 5 kişiden 2’si KSS’nin tanımı yapamamakta” ve KSS, “kurumların yaptığı yardımlar”, “kurumların halkın sorunlarına ve ihtiyaçlarına görevi olarak algılanmaktadır”.

KİS'i imzalayan şirketlerin genel olarak sosyal ve çevresel konulara ılımlı yaklaşarak, daha duyarlı davrandıkları söylenebilir. Bununla birlikte insan hakları, çalışan hakları ve çalışanların karar süreçlerine katılımı gibi konuların geliştirilmesine halen ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu noktada çalışanlardan gelen 433.647 önerinin 341.672'si kabul ederek, uygulamaya koyan (Koç Topluluğu KSS Raporu, 2012) Koç Holding model olarak alınabilir. KSS'nin STK'ların itici gücüyle ivme kazandığı (UNDP, 2008) göz önünde bulundurulduğunda, STK'larla işbirliği geliştirilmesine daha fazla önem verilmesi ve ortak projelerin artırılmasının bu sürece büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu süreçte sektörler arası geçici işbirlikleri yerine daha uzun süreli ve somut çıktılara odaklanan ortaklıklar kurulması, işletmeler ve STK'lar aracılığıyla sosyal sorumluluk bilincinin toplum tabanına yayılması ve raporlamalara özen gösterilmesi oldukça önemlidir.

Dünyadaki en yaygın sosyal sorumluluk projesi haline gelen (www.ungc.bilgi.edu.tr) KİS imzalayıcıları arasında Türkiye'de faaliyet gösteren lider şirketler ve yükseköğrenim kurumları olmasına rağmen konuyla ilgili yapılan akademik çalışma sayısının oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma ve yeşil ekonomi kavramlarının öne çıktığı kalkınma modeli arayışının geleceğini öngörmek oldukça zordur. Bununla birlikte insanoğlunun ekolojik denge, ekonomik ve sosyal adaletin sağlandığı bir toplumsal yapıyı mümkün kılacak şekilde ekonomiyi yeniden tanımlaması ve faaliyetlerini bu çerçevede sürdürmesi bir gereklilik haline gelmiştir. Bu konuda farklı sektörlerden geniş katılımlı çalıştayların düzenlenmesi ve akademik çalışmaların yapılmasına ihtiyaç olduğu gözlemlenmiştir.

Son olarak, mevcut çalışmalar Türkiye'de kurumsal sürdürülebilirlik kavramının yayıldığını ve kalkınma hedefine yönelik olarak iş dünyasıyla işbirliği yapıldığını göstermekte ancak özellikle çalışan haklarının korunması konusunda iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğu ve şirketlerin KSS kavramını daha samimi olarak ele almaları gerektiği görülmektedir. KİS Türkiye temsilcisi Yılmaz Argüden (2009) tarafından da ifade edildiği üzere dünyada gelişen trendleri takip etmekten ziyade bu trendlerin oluşumlarına katkıda bulunmak ve sadece uluslararası barışçı inisiyatifleriyle ve kalite ödülleriyle değil, sosyal sorumluluk alanında Türkiye'deki en iyi uygulamaları dünyaya tanıtarak, bu örneklerin dünya standartları oluşturmalarına katkı sağlamak için şirketlere büyük sorumluluklar düşmektedir.

REFERANSLAR

- Akatay, A. (2008), Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışındaki Değişimlerin Yönetmelik İşleyiş Etkileri, Yönetim Bilimleri Dergisi, Vol. 6, No. 2, ss. 97-112.
- Ararat M. ve Göcenoğlu, C. (2005), Drivers For Sustainable Corporate Responsibility: Case of Turkey, <http://www.csrturkey.org/dl/CSRTurkeyMDF5.pdf> (son erişim 02.01.2014).
- Ararat, M. (2008), A Development Perspective For 'Corporate Social Responsibility: Case Of Turkey, Corporate Governance, Vol. 8, No. 3, ss. 271-285.
- Argüden, Y. (2002), Kurumsal Sosyal Sorumluluk, ARGE Danışmanlık Yayınları, İstanbul.
- Argüden, Y. (2009), Understanding the COP Process, Annual Local Network Forum (ALNF), İstanbul, 9-10 Haziran.

- Bansal P. (2002), The Corporate Challenges of Sustainable Development, Academy of Management Executive, Volume. 16, 2, s. 124.
- Bonini, S., Koller, T. M., Mirvis, P. H. (2009), Valuing Corporate Social Responsibility: McKinsey Global Survey Results, February.
- Bowen, H. (1953), Social Responsibilities of the Businessman, Harper, New York.
- Burkett, P. (2008) Marksizm ve Ekolojik İktisat, Kızıl ve Yeşil Bir Ekonomi Politığı Doğru, Çeviren: Ertan Günciner, Yordam Kitabevi, İstanbul, s. 146.
- Carroll, A. (1991), The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders, Business Horizons, C.34, ss.39-48.
- Deren van Het Hof, S. (2009), Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Şirketlerin ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Algılayışları”, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 28 (Bahar), ss. 153-184.
- Dyllick, T. Hockerts, K. (2002), Beyond the Case for Corporate Sustainability, Business Strategy and the Environment, Volume:11, ss.130-141.
- Foster, J., Clark, B., York, R. (2008), Ekoloji: Karar Anı Bir Giriş, Monthly Review, Sayı:19, s.31.
- Global Compact, <http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/index.html> (son erişim 26.01.2014).
- Global Compact Network Türkiye, <http://www.globalcompactturkiye.org/global-compact-turkiye/amac-ve-faaliyet-alanlari/> (son erişim 26.01.2014).
- Hahn, T., Scheermesser, M. (2006), Approaches to Corporate Sustainability Among German Companies, Corporate Social Responsibility and Environmental Management, Volume: 13, Issue: 3, ss. 150-165.
- Hart, M. (1999), The Guide to Sustainable Community Indicators (2. Baskı), North Andover, Hart Environmental Data.
- Hiller, J. (2009), The Benefit Corporation and Corporate Social Responsibility, Journal of Business Ethics, (118), s.288.
- İMKB. (2011), Sürdürülebilirlikle İlgili Özet Bilgiler, İMKB İstatistik Müdürlüğü, Mayıs, s.1.
- Karaman, A. (1996), Sürdürülebilir Turizm Planlaması için Ekolojik Bir Çevre, Sürdürülebilir Turizm; Turizm Planlamasında Ekolojik Yaklaşım, 19. Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- KalDer (Türkiye Kalite Derneği) Sürdürülebilirlik Raporu (2008). http://www.unglobalcompact.org/system/attachments/4822/original/KalDer_Raporu_2008.pdf?1270809662 (son erişim 16.07.2014).
- Koç Topluluğu Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu, 2012; <http://www.koc.com.tr/tr-tr/kurumsal-sosyal-sorumluluk/CSRReports/Ko%C3%A7%20Toplulu%C4%9Fu%20KSS%20Raporu%202012.pdf> (son erişim 26.01.2014).
- Kotler, P., Lee, N. (2008), Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Çev: Sibel Kaçamak, MediaCat Kitapları, 2. Basım, İstanbul.
- Kuşat, N. (2012), Sürdürülebilir İşletmeler için Kurumsal Sürdürülebilirlik ve İçsel Unsurlar, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF, Cilt 19, s.236.
- Luo, X. (2006), Corporate Social Responsibility, Customer Satisfaction, and Market Value, Journal of Marketing, (70), s.1-18.
- Özmehmet, E. (2012), Dünyada ve Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları, E-Journal of Yasar University, Vol: 3, No:12, ss. 1-21.
- Ruckelshaus, W., D. (1989), Toward a Sustainable World, Scientific American, 261 (3), ss. 66-175.
- Saltaji, M. I. (2013), Corporate Governance Relation with Corporate Sustainability, International Auditing and Risk Management, Vol. 2, Issue 30, pp. 130-141.

Sarıkaya, M., Kara, F. Z. (2007), Sürdürülebilir Kalkınmada İşletmenin Rolü: Kurumsal Vatandaşlık, Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi, C. 14, S. 2, ss. 221-233.

TÜSİAD. <http://www.tusiad.org/tusiad/etik/bm-kuresel-ilkeler-sozlesmesi/> (son erişim 17.12.2013).

UNDP. (2008), "Türkiye'de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Değerlendirme Raporu", http://www.unglobalcompact.org/docs/networks_around_world_doc/Network_material/CSR_Report_in_Turkish.pdf (son erişim 20.12.2013).

United Nations Global Compact. (2013), "Corporate Sustainability Report", UN Global Compact Office, New York.

Bilgi Üniversitesi Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi <http://ungc.bilgi.edu.tr/tr/ungc.html> (son erişim 20.01.2014).